
"ABD İRAK'I İRAN'A KAPTIRMAK İSTEMİYOR"

10.03.2017

Aljazeera (9 Mart 2017)

Suriyedeki öncü rolü Rusyaya kaptıran ABD, Irakta kontrolü elinde tutmak istiyor. İran ise oyun bozucu bir dinamizm içerisinde, Irakı Amerikaya bırakmamak için İbadiye baskıyı artırıyor. Bilgay Duman Al Jazeera Türk için yazdı.

Bilgay Duman'a göre, Irak ordusu Musulun batısını da tamamen ele geçirse bile kentte ve ülkede güvenlik istikrarının sağlanması en önemli konu. [FOTOĞRAF: REUTERS]

Uluslararası siyasette gözler Suriyedeki savaşa ve siyasi çözüm arayışlarına odaklanmışken, Irakta da bölgesel ve uluslararası siyaseti etkileyecek düzeyde dengeler değişiyor. Ülkede siyasetin kodları yeniden yazılıyor. Bu durum Irakın hem iç hem de dış politikasıyla doğrudan alakalı.

İŞİDe karşı mücadele için ABD öncülüğünde oluşturulan koalisyon güçlerinin desteğiyle 17 Ekim 2016da başlatılan Musulu kurtarma operasyonunda önemli aşama kaydedildi. Irak Başbakanı Haydar İbadi, 24 Ocak 2017de Musulun doğusunun tamamen İŞİDden temizlendiğini açıklamıştı. 19 Şubatta ise Musulun batı yakasına yönelik operasyon başlatıldı. Irak güvenlik güçleri burada kısmi bir ilerleme sağlamış olsa da bu operasyon doğudakine nazaran daha uzun sürecek gibi görünüyor. Bunu düşündüren birkaç nokta var.

Öncelikle Musulun batı yakası, alan olarak doğusundan daha küçük olsa da burada çok daha fazla yerleşim yeri var ve şehirleşme daha sıkı. Bu durum, Irak güvenlik güçlerinin mahallelerin içlerine girmesini zorlaştırıyor.

Şehrin batısında nüfus da daha fazla. Yaklaşık 750 bin ile 1 milyon arasında kişiden söz ediliyor. Sivil ölümlerinin önüne geçilmesi için Irak güvenlik güçlerinin daha dikkatli davranması gerekiyor. Bu durum da operasyonun hızını yavaşlatıyor. Ayrıca Musulun batı yakasındaki İŞİD üyelerinin sayısının doğu yakasına nazaran çok daha fazla olduğu söyleniyor. Irak güvenlik güçlerini doğuda oyalayan İŞİDin Musulun batı yakasındaki operasyona karşı büyük bir hazırlık yaptığı da iddia ediliyor.

ABDnin Irakta bölgesel bir denge arayışı içerisinde de olduğunu söylemek mümkün. Zira İranın Iraktaki etkinliği ABDyi zorluyor. Washington bu nedenle Türkiye ve Suudi Arabistanın Iraktaki etkisini arttırmak istiyor. Bu durum, Türkiyenin de Irakla iyi ilişkiler geliştirme yönünde istekli olduğu düşünüldüğünde, Türkiye açısından olumlu.

Musulun batı yakası da tamamen Irak güvenlik güçlerinin eline geçse bile kentte ve genel olarak Irakta güvenlik istikrarının sağlanması en önemli konu. Zira Iraktaki güvenlik ve siyaset dengesi çok iç içe geçmiş durumda ve siyasetteki istikrarsızlık da derin bir biçimde devam ediyor.

ABDnin bölgesel denge arayışı

Bölgesel denklemde Suriyedeki durumun etkisi, İranın Iraktaki hamleleri, Rusya, ABD, Türkiye ve Suudi Arabistan gibi aktörlerin rolleri de Iraktaki siyasetin dengesini değiştiriyor. Suriyedeki öncü rolü Rusyaya kaptıran ABD, Irakta kontrolü elinde tutmak istiyor. Bu nedenle ABDnin Irakta IŞİDle mücadelede kararlı bir biçimde İbadi hükümetine destek verdiği görülüyor. ABD, Iraktaki asker sayısını arttırdığı gibi, bölgedeki müttefikleri açısından da Irakta alan açıyor. Ülkede halen 6 bin civarında ABD askeri var.

Yeni seçilen ABD Başkanı Donald Trump da yaptığı açıklamalarda IŞİDle karşı mücadeleyi öncelediğini açıkça dile getiriyor. Trump bu mücadelede, ABDnin bölgedeki dostlarıyla birlikte yer alacağını sıklıkla belirtiyor. Nitekim son dönemde Türkiye ve Suudi Arabistanın Irak merkezi hükümeti ile gelişen ilişkileri bunun bir göstergesi. Bu noktada, ABDnin Irakı bölgesel denklem içerisinde Türkiye ve Suudi Arabistan gibi ABD ile iyi ilişkilere sahip ülkelerle ilişkilerini yumuşatması yönünde zorladığı görülüyor.

ABDnin Irakta bölgesel bir denge arayışı içerisinde de olduğunu söylemek mümkün. Zira İranın Iraktaki etkinliği ABDyi zorluyor. Washington bu nedenle Türkiye ve Suudi Arabistanın Iraktaki etkisini arttırmak istiyor. Bu durum, Türkiyenin de Irakla iyi ilişkiler geliştirme yönünde istekli olduğu düşünüldüğünde, Türkiye açısından olumlu.

Türkiye, Iraktaki bütün gruplara eşit bir yaklaşım sergileme arayışında. Bu nedenle bir taraf olmak istemiyor. Dengeli bir Irak merkezi hükümeti ile Türkiyenin ilişkilerini her geçen gün daha ileri bir seviyeye taşıyacağını söylemek mümkün.

Ancak Suudi Arabistanın Irakla ilişkilerin geliştirilmesi konusunda Türkiye kadar istekli olduğu konusunda şüpheler var. Iraklı radikal Sünnilerin de Suudi Arabistanın Iraktaki hükümetle yakınlaşmasını istemediği konuşuluyor. Ancak ABDnin pozisyonu, Suudi Arabistanı Irakla ilişkileri geliştirmesi yönünde zorluyor. Nitekim 2003ten sonra ilk kez bir Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı, Adil El-Cubeyr, Şubat 2017de Iraka gitti, İbadi ve Irak Dışişleri Bakanı İbrahim El-Caferi ile görüştü. Ziyaret büyük ilgi gördü. Görüşmelerde ana gündem maddesinin terörle mücadele olduğu bilgisi kamuoyuna açıklandı ki, bu da Trumpın açıklamalarıyla örtüşüyor.

İran Irakta ne kadar etkin?

Ancak ABD açısından Iraktaki en zorlayıcı durum, İranın Iraktaki etkinliği. Siyaseten Iraktaki etkisi yadsınamayacak düzeyde olan İran, IŞİD sonrası süreçte de Haşdi Şaabi ve milis gruplar üzerinden sağladığı etkiyle sahada da önemli bir güç haline gelmiş durumda.

İran, Irak merkezi hükümetini siyaseten zorladığı gibi, sahadaki gücüyle de gövde gösterisi yapıyor. Haydar İbadi, Haşdi Şaabiye Irak parlamentosunun çıkardığı bir yasayla Irak güvenlik güçlerinin bir parçası haline getirerek kontrol altına almaya çalışsa da, Haşdi Şaabi dışında farklı milis grupların halen varlığını ve sahadaki etkinliğini sürdürmesi, Irak merkezi hükümeti açısından büyük bir probleme yol açıyor. Nitekim bu gruplar silahlı güçlerinin yanı sıra, etkin oldukları bölgelerde idari ve siyasi adımlar da atıyor. Haşdi Şaabi yasasında, Haşdi Şaabinin hiçbir şekilde siyasete dahil olamayacağı ifade edilse de milis gruplar Irakın geleceğinde siyasette de yer alacaklarını açık bir biçimde dile getiriyorlar. Iraktaki en büyük ve etkili gruplardan biri olan Asaib Ehlül Hak'ın lideri Kays El-Hazali, siyaset içerisinde de olacaklarını net bir biçimde söylüyor.

Öte yandan, Haşdi Şaabi grupları arasında dini olarak da ayrışmaların gün yüzüne çıkmaya başladığı konuşuluyor. Haşdi Şaabi içerisindeki gruplardan bazıları İranın dini lideri Ali Hamaneyin, bazıları ise Iraktaki en büyük Şii dini merci Ayetullah Ali El-Sistani'nin taraftarı. Bu durum, Iraktaki Necef ve İrandaki Kum Şii din havzası arasındaki görüş farklılığının bir yansıması. Her iki dini lidere de sahip çıkan gruplar da var. Kapalı kapılar ardında Necef ve Kum arasındaki mücadele derin bir biçimde konuşuluyor. Zira Iraklı Şiilerin büyük bölümü, bütün Şiilere İran gözüyle bakılmasından rahatsız.

IKBYdeki yönetsel gücü elinde tutan Mesut Barzani, her ne kadar bağımsızlık söylemini zaman zaman dile getirse de, zemin kaybetmeye başlamış durumda. İran, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Gorran üzerinden Mesut Barzaniyi zorluyor. ABD de Türkiye ve Suudi Arabistanın yardımıyla IKBYdeki istikrarı ve kontrolü elinde tutma peşinde.

Haydar İbadinin daha önce iki dönem başbakanlık yapmış olan Nuri Maliki kadar İrana yakın davranmaması İranda rahatsızlık yaratmış durumda. Bu nedenle, Tahran, Haşdi Şaabi grupları ve Maliki gibi kendisine daha yakın siyasetçiler üzerinden İbadiyi sürekli bir baskı altına almış görünüyor. Dolayısıyla ABD de 2003ten sonra yaptığı gibi Irakın çoğunluğunu oluşturan Şii grupları konsolide etmekte zorlanıyor.

Kürtler, istikrar ve dengeler

Benzer ayrışma ve mücadele Iraktaki Kürt gruplar üzerinde de devam ediyor. 2003 sonrası ABDnin inşa ettiği Iraktaki belki de en büyük projesi olan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) üzerindeki dengeler de bozulmuş görünüyor. IKBYdeki yönetsel gücü elinde tutan Mesut Barzani, her ne kadar bağımsızlık söylemini zaman zaman dile getirse de, zemin kaybetmeye başlamış durumda. İran, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ve Gorran üzerinden Mesut Barzaniyi zorluyor. ABD de Türkiye ve Suudi Arabistanın yardımıyla IKBYdeki istikrarı ve kontrolü elinde tutma peşinde.

Türkiye de IKBYdeki istikrarın bozulmasından rahatsız. Zira Irakta yaşananlar Türkiyeyi doğrudan etkiliyor. Bu nedenle Türkiye, IKYB ya da Irak merkezi hükümetine bağlı olarak istikrarsızlıkların oluşmasını istemiyor. Ancak İranın da yaşanan istikrarsızlardan dolayı ortaya çıkan güç boşlukları üzerinden fayda sağlamaya çalıştığı görülüyor. Bu nedenle, ABD bu güç boşluklarını ya kendisi ya da ortakları üzerinden doldurmaya gayret gösteriyor.

ABDnin Irak için uluslararası bir seferberlik ilan ettiği bile söylenebilir. Son dönemde Birleşmiş Milletler Irak Yardım Misyonunun (UNAMI) Iraktaki faaliyetleri bunun bir göstergesi. UNAMInin özellikle Iraktaki sosyal uzlaş ve barışın sağlanması konusunda aktif ve sonuç alıcı adımlar atmaya yönelik bir etkinlik içerisinde olduğu görülüyor. Bu noktada ABDnin elindeki tüm araçları İbadi yönetimini ayakta tutmak için devreye soktuğunu söylemek mümkün.

ABD, en azından 2018 Şubatında yapılması gereken genel seçimler öncesi, Türkiye ve Suudi Arabistan gibi bölge ülkelerinin de desteğini alarak yönlendirebileceği bir siyasi sürecin oluşması yönünde adımlar atmaya çalışıyor. İran ise oyun bozucu bir dinamizm içerisinde. Ancak bu istikrar bozucu durum aynı zamanda İrana da bir maliyet yüklüyor.

Trumpın Rusyaya verdiği yumuşak mesajlar, Türkiye, Suudi Arabistan ve Körfez lkeleri ile uyum sağlayacağına yönelik işaretler, İrani Ortadoğu'da zor bir duruma sokabilir. Bu durum İrani daha saldırgan bir dış politikaya sürükleyebilir. Bunun ağır faturasını yüklenecek ilk ülkelerden biri de Irak olacaktır. Bu nedenle Irakın bölgesel kutuplaşmaların ötesinde dengeli bir siyaset üreterek kamplaşmaların uzağında kalması, ülkedeki istikrarın en önemli faktörlerinden biri olacaktır.

Bilgay Duman, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Uzmanı. Irak zerine çok sayıda yazı ve rapor kaleme aldı; konferans, alıştay ve sempozyumlarda sunumlar yaptı. Irak'ta gerçekleştirilen 2010 genel seçimleri, 2013 yerel seçimleri, 2013 Irak Kürt Bölgesel Yönetimi parlamento seçimleri ve 2014 genel seçimlerinde uluslararası gözlemci olarak yer aldı. Duman, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora çalışmalarını sürdürüyor.

Irak askeri kendini feda etti! IşİD'den kaçan kadınlar peçeleri çıkarıp attı
Irakın Musul kentinde terör rgt IşİDe karşı yürütülen operasyonlarda bir Irak askerinin canlı bombaya karşı kendini feda ettiği görüntüler ortaya ıktı. Asker hızla yaklaşarak bomba yüklü aracı diğer askerlere ulaşmadan patlatarak kendini adeta kurban ediyor.

Kentten geçilen son fotoğraflarda ise çok sayıda kadının güvenli bölgeye ulaştır ulaşmaz IşİD'in zorla giydirdiği peçeleri çıkarıp yere attığı görüldü.

CROPY0Sitene Ekle

Irak askeri kendini feda etti! IşİD'den kaçan kadınlar peçeleri çıkarıp attı
Haberin diğer fotoğrafları için tıklayın

milliyet.com.tr

Görüntüler Irak'ın en büyük ikinci kenti Musul'da, Dicle Nehri'nin güneyinde yer alan Dördüncü Köprü ve Hürriyet Köprüsü arasında kalan bölgede insansız hava aracıyla çekildi. Görüntülerde bir Irak askeri IşİD'in bomba yüklü aracına karşı kendini kurban ediyor. Araç diğer Irak askerlerine ulaşmadan kendini ortaya atıyor ve araç büyük bir patlamaya neden oluyor.

Kadınlar peçelerini çıkarıp attı

Musul çevresinde savaşı izleyen uluslararası haber ajanslarının foto muhabirleri, her gün sivillerin can havliyle çatışma bölgesinden kaçtığı onlarca fotoğraf çekiyor.

Batı cephesinden geçilen fotoğraflarda, çok sayıda kadının güvenli bölgeye ulaştıktan sonra IşİD'in giydirdiği peçeleri yerlere attığı görüldü. Terör rgt, hakimiyeti altındaki bölgelerde kadınlara ve erkeklere zorunlu kıyafet uygulaması getiriyor.

17 Ekim'de başlayan ve beşinci ayını doldurmasına sayılı günler kalan operasyonda şimdiye kadar evini terk etmek zorunda kalanların sayısı 300 bini buldu. Ülkede IşİD'in ortaya çıkmasından bu yana 4 milyon insan yerinden oldu, bunlardan 1 milyon 700 bin kadarı yeniden evlerine dönme mutluluğu yaşadı.

Reuters haber ajansı, kentin batısında yakalanan ve sorguya götürülen IşİD şphelilerinin fotoğraflarını da servis etti.

Terör örgütü resmi binaları kaybetti

Musul'un batı yakasında köşeye sıkışan terör örgütü IŞİD, aldığı ağır darbenin ardından dün büyük bir taarruza geçmiş ancak geri püskürtülmüştü.. Valilik binasının da yer aldığı resmi kompleksi kaybeden teröristler, dün çok sayıda bomba yüklü araçla yeniden saldırmıştı.

Irak ordusundan Tümgeneral Ali Kadim el Lami, araçların imha edildiğini belirterek özel kuvvetler ve polis ekiplerinin bölgeyi militanlardan bir kez daha temizlediğini açıkladı.

Müzeden geriye kalanlar şoke etti

Resmi binaların bulunduğu bölgede yer alan müzenin hali içler acısı.Yabancı haber ajanslarının servis ettiği fotoğraflarda, teröristlerin müzeyi tamamen enkaza çevirdiği ve içerisindeki tüm eserleri yok ettiği görülüyor.

Tümgeneral el Lami, "Müze tamamen boşaltılmış, muhtemelen çaldılar" diyerek son tabloyu aktardı.

Terör örgütünün Şubat 2015'te yayınladığı bir videoda, müzedeki heykellerin balyozlarla paramparça edildiği yer almıştı. Teröristler, tahribat için büyük matkaplar da kullanmıştı.

IŞİD lideri Bağdadi Musul'dan kaçtı

Reuters haber ajansı, terör örgütü lideri Ebubekir El Bağdadi'nin militanlarını yüzüstü bırakarak Musul'u terk ettiğini bildiriyor.

Haberini ABD'li ve Iraklı yetkililere dayandıran ajansa göre, Bağdadi çöldeki köylerden birinde sivillerin arasında saklanıyor. İki ülkenin istihbarat örgütleri, örgüt içindeki iletişim kanallarını izleyerek bu sonuca vardı. Örgüt içindeki konuşmalar, elinde tuttuğu en büyük kentte adım adım yenilgiyi tadan Bağdadi'nin artık saldırılara kumanda etmediğini gösteriyor.

Haziran 2014'te Musul'daki El Nuri Camii'nde kendisini 'halife' ilan eden terör başının nerede olduğu doğrulanamıyor.

Kaynak/Source: